

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Andrzej Stępka

SSN Włodzimierz Wróbel

w sprawie **J. D.**

skazanego z art. 178a § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 13 maja 2025 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść skazanego

od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w Ełku

z dnia 3 czerwca 2024 r., sygn. akt II K 269/24,

**uchyla zaskarżony wyrok w całości i przekazuje sprawę do
ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Ełku.**

Andrzej Stępka

Tomasz Artymiuk

Włodzimierz Wróbel

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Ełku wyrokiem nakazowym z dnia 3 czerwca 2024 r., sygn. akt II K 269/24, po rozpoznaniu sprawy J. D. :

- I. uznał oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu polegającego na tym, że „w dniu 6 kwietnia 2024 r. ok. godz. 21.54 w ruchu

lądowym prowadził pojazd O. o nr. rej. N., znajdując się w stanie nietrzeźwości, tj. 0,898 mg/dm³ alkoholu w wydychanym powietrzu” i za to, na podstawie art. 178a § 1 k.k. skazał go, a na podstawie art. 178a § 1 k.k. w zw. z art. 37a § 1 k.k. w zw. z art. 34 § 1, § 1a pkt 1 k.k. w zw. z art. 35 § 1 k.k. wymierzył mu karę 10 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym;

- II. na podstawie art. 43 § 1 k.k. w zw. z art. 42 § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 3 lat;
- III. na podstawie art. 43a § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego świadczenie pieniężne w kwocie 5000 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej;
- IV. na podstawie art. 178 § 5 k.k. w zw. z art. 44b § 2 i 4 k.k. orzekł przepadek równowartości pojazdu mechanicznego prowadzonego przez oskarżonego - kwoty 75.000 zł;
- V. zwolnił oskarżonego od ponoszenia kosztów sądowych i obciążył nimi Skarb Państwa.

Wobec braku sprzeciwu uprawnionych stron, wyrok nakazowy uprawomocnił się w dniu 4 lipca 2024 r.

Od tego orzeczenia, kasację złożył Prokurator Generalny. Zaskarżył powyższy wyrok w całości, na niekorzyść oskarżonego J. D., formułując zarzut: „rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisów prawa karnego procesowego, to jest art. 500 § 1 i 3 k.p.k., polegającego na rozpoznaniu sprawy oskarżonego J. D. na posiedzeniu i wydaniu wyroku w postępowaniu nakazowym mimo, iż zgromadzony w postępowaniu przygotowawczym i przedstawiony Sądowi wraz z aktem oskarżenia materiał dowodowy nie był wystarczający do ustalenia równowartości pojazdu mechanicznego, stanowiącej następnie przedmiot orzeczonego w wyroku przepadku z art. 44b § 2 k.k. i wymagał uzupełnienia, a nadto istotne okoliczności rzutujące na kształt i zakres odpowiedzialności oskarżonego za przypisane mu przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. na płaszczyźnie zastosowania jednego z przewidzianych w art. 44b k.k. penalnych środków reakcji karnej, budziły

poważne wątpliwości, w szczególności co do rodzaju środka, jaki winien być wobec oskarżonego orzeczony, co wyłączało dopuszczalność takiego trybu postępowania i nakazywało skierowanie sprawy na rozprawę celem przeprowadzenia postępowania dowodowego”.

W konsekwencji autor kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Ełku do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Podniesiony w kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego zarzut rażącego naruszenia przepisów prawa karnego procesowego jest oczywiście zasadny, co umożliwiło uwzględnienie tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia w całości na posiedzeniu bez udziału stron na podstawie art. 535 § 5 k.p.k.

Podzielić przy tym należało w całej rozciągłości argumentację zawartą w części motywacyjnej kasacji i do niej się w tym miejscu odwołać.

Przepis art. 500 § 3 k.p.k. stanowi, że Sąd może wydać wyrok nakazowy, jeżeli na podstawie zebranych dowodów okoliczności czynu i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości. Niespełnienie któregośkolwiek z tych warunków wyłącza dopuszczalność rozpoznania sprawy w tym trybie i wydania wyroku nakazowego. Wówczas koniecznym jest rozpoznanie sprawy na zasadach ogólnych.

Sąd Najwyższy wskazuje w swoich judykatach, że dla wydania wyroku nakazowego wymagane jest osiągnięcie przez Sąd, w oparciu o zebrane w dochodzeniu dowody, dostatecznego stopnia pewności w zakresie braku wątpliwości co do okoliczności popełnienia czynu przestępnego i winy oskarżonego (np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 23 kwietnia 2015 r., II KK 82/15; z dnia 2 lutego 2016 r., IV KK 372/15).

Ma rację skarżący, że sformułowanie dotyczące braku wątpliwości co do okoliczności popełnienia czynu i winy oskarżonego, należy rozumieć szeroko. Dotyczy bowiem zarówno wszystkich ustaleń w zakresie sprawstwa czynu, okoliczności mających wpływ na dokonanie właściwej oceny prawnej tego czynu, jak również na zakres i kształt odpowiedzialności karnej. Przesłanka ta podlega kontroli Sądu rozpoznającego merytorycznie sprawę, a stwierdzenie jakichkolwiek

wątpliwości w tym zakresie nakazuje rezygnację z orzekania w trybie nakazowym i rodzi obowiązek rozpoznania sprawy na zasadach ogólnych.

W realiach analizowanej sprawy bezspornym jest, że oskarżonemu J. D. przypisano popełnienie występku z art. 178a § 1 k.k., przy czym materiał dowodowy zgromadzony w toku postępowania przygotowawczego i przedstawiony Sądowi wraz z aktem oskarżenia dawał podstawy do przyjęcia w tym zakresie, że brak jest wątpliwości co do okoliczności popełnienia czynu i winy oskarżonego.

Słusznie podniesiono w kasacji, że konsekwencje prawne wynikające z popełnienia występku z art. 178a § 1 k.k. nie ograniczają się jednak tylko do orzeczenia kary zasadniczej, ale też przewidzianych przez ustawodawcę środków karnych, do których należy przepadek pojazdu mechanicznego lub jego równowartości.

Przypomnieć należy, w ślad za argumentacją skarżącego, że przepis art. 44b k.k. oraz korespondujący z nim art. 178a § 5 k.k., które regulują kwestię przepadku pojazdu mechanicznego lub jego równowartości, zostały dodane do ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny na mocy art. 1 pkt 14 ustawy z dnia 7 lipca 2022 roku o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2022 poz. 2600 z dnia 13 grudnia 2022 r.) i obowiązywały od dnia 14 marca 2024 r., a więc również w czasie, gdy doszło do zdarzenia objętego aktem oskarżenia.

Przepis art. 178a § 5 k.k. stanowi, że sąd orzeka przepadek, o którym mowa w art. 44b w razie popełnienia przestępstwa określonego w § 1 lub 4, chyba że zawartość alkoholu w organizmie sprawcy przestępstwa określonego w § 1 była niższa niż 1,5 promila we krwi lub 0,75 mg/dm³ w wydychanym powietrzu albo nie prowadziła do takiego stężenia. Sąd może odstąpić od orzeczenia przepadku, jeżeli zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami.

Mając na uwadze, że N. w dniu 6 kwietnia 2024 r. dopuścił się czynu wyczerpującego ustawowe znamiona występku z art. 178a § 1 k.k., gdzie stan jego nietrzeźwości w czasie prowadzenia pojazdu mechanicznego przewyższał określoną przez ustawodawcę granicę i wynosił 0,898 mg/dm³ alkoholu w wydychanym powietrzu, Sąd *meriti* był - stosownie do dyspozycji art. 178a § 5 *in principio* k.k., przy jednoczesnym braku uznania, że zachodzi wyjątkowy wypadek

uzasadniony szczególnymi okolicznościami - zobowiązany do orzeczenia przypadku uregulowanego w dyspozycji art. 44b k.k.

Z kolei, przepis 44b k.k., który precyzuje środek penalny, jakim niewątpliwie jest wypadek pojazdu mechanicznego lub jego równowartości, w § 1 stanowi, że w wypadkach wskazanych w ustawie sąd orzeka wypadek pojazdu mechanicznego prowadzonego przez sprawcę w ruchu lądowym, jednakże zgodnie z § 2 tego przepisu „jeżeli w czasie popełnienia przestępstwa pojazd nie stanowił wyłącznej własności sprawcy albo po popełnieniu przestępstwa sprawca zbył, darował lub ukrył podlegający wypadkowi pojazd, orzeka się wypadek równowartości pojazdu. Za równowartość pojazdu uznaje się wartość pojazdu określoną w polisie ubezpieczeniowej na rok, w którym popełniono przestępstwo, a w razie braku polisy - średnią wartość rynkową pojazdu odpowiadającego, przy uwzględnieniu marki, modelu, roku produkcji, typu nadwozia, rodzaju napędu i silnika, pojemności lub mocy silnika oraz przybliżonego przebiegu, pojazdowi prowadzonemu przez sprawcę, ustaloną na podstawie dostępnych danych, bez powoływania w tym celu biegłego”.

Z powyższego wynika zatem, że w odniesieniu do pojazdu mechanicznego prowadzonego przez sprawcę w ruchu lądowym, jeżeli orzeczenie wypadku pojazdu jest niemożliwe ze względów prawnych (brak jest po stronie sprawcy wyłącznego prawa własności, względnie następuje przeniesienie prawa własności po dacie czynu, a przed datą wyrokowania w sprawie, poprzez jego zbycie lub darowanie) lub też jest niecelowe ze względów faktycznych (ukrycie pojazdu) - wówczas orzeka się wypadek równowartości pojazdu mechanicznego. Należy w tym miejscu nadmienić, że jeżeli ustawa tego nie przewiduje, nie można orzec wypadku przedmiotu niebędącego własnością sprawcy, co w sposób oczywisty wynika z ochrony prawa własności osób trzecich.

Przenosząc powyższe na grunt analizowanej sprawy trafnie zauważa skarżący, że ze zgromadzonych w niej dowodów wynika wprost, iż w czasie zdarzenia oskarżony kierował samochodem marki O. nr rej N., tzw. karawanem, należącym do R. M., właściciela firmy pogrzebowej „M.”, a tym samym pojazd ten nie stanowił własności oskarżonego J. D. , co zgodnie z treścią art. 44b § 2 k.k. wyłączało możliwość orzeczenia wypadku tego pojazdu. W to miejsce ustawodawca

przewidział jednak obligatoryjne rozstrzygnięcie o przepadku równowartości pojazdu, orzeczone *de facto* w niniejszej sprawie.

Zgodnie z treścią wskazanego przepisu za równowartość pojazdu uznaje się wartość pojazdu określoną w polisie ubezpieczeniowej na rok, w którym popełniono przestępstwo, a w razie braku polisy - średnią wartość rynkową pojazdu odpowiadającego, przy uwzględnieniu marki, modelu, roku produkcji, typu nadwozia, rodzaju napędu i silnika, pojemności lub mocy silnika oraz przybliżonego przebiegu, pojazdowi prowadzonemu przez sprawcę, ustaloną na podstawie dostępnych danych, bez powoływania w tym celu biegłego (art. 44b § 2 k.k.). Jeżeli zaś ustalenie średniej wartości rynkowej pojazdu w sposób określony w § 2 nie jest możliwe ze względu na szczególne cechy (w realiach tej sprawy funkcje karawanu) zasięga się opinii biegłego.

Sąd Rejonowy w przedmiotowej sprawie orzekł przepadek kwoty 75.000 zł stanowiącej - w ocenie Sądu - równowartość samochodu marki O. uczynił to jednak przy braku jakiegokolwiek dowodu wartość tę potwierdzającą.

Z informacji uzyskanej od właściciela pojazdu R. M. wynikało natomiast, że pojazd nie posiada ubezpieczenia AC, tylko obowiązkową polisę OC (k. 25). Brak pisemnych motywów orzeczenia nie pozwala jednocześnie ustalić jaki dowód stanowił podstawę przyjęcia przez Sąd równowartości pojazdu na kwotę 75.000 zł. Powyższa okoliczność, sama z siebie, nakazywała rezygnację z orzekania w trybie nakazowym, skoro materiał dowodowy nie był wystarczający do ustalenia równowartości pojazdu i wymagał uzupełnienia, co mogło nastąpić jedynie w drodze rozpoznania sprawy niniejszej na zasadach ogólnych.

Nadto autor kasacji słusznie wskazuje też na inną, wymagającą wyjaśnienia, gdyż rzutującą na kształt i zakres odpowiedzialności oskarżonego J. D. za przypisane mu przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. okoliczność – wyłączającą orzeczenie przepadku pojazdu lub jego równowartości – wskazaną przez ustawodawcę w treści art. 44b § 4 k.k. Zgodnie z tym przepisem przepadek pojazdu mechanicznego oraz przepadek równowartości pojazdu określonego w § 2 nie orzeka się, jeżeli sprawca prowadził nie stanowiący jego własności pojazd mechaniczny wykonując czynności zawodowe lub służbowe polegające na prowadzeniu pojazdu na rzecz pracodawcy.

W takim wypadku Sąd orzeka nawiązkę w wysokości co najmniej 5.000 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

Z materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie wynika, że oskarżony N. jest zatrudniony jako grabarz w Firmie Pogrzebowej „M.” (k. 15v), zaś w dniu zdarzenia, tj. 6 kwietnia 2024 r. znajdując się w stanie nietrzeźwości kierował pojazdem należącym do właściciela firmy R. M. „(...) celem odbioru ciała zmarłego, finalnie do usługi nie doszło (...)” (k. 1).

Powyższe, na płaszczyźnie art. 44b § 4 k.k. wymagało wyjaśnienia w drodze przeprowadzenia postępowania dowodowego, czy N. w chwili popełnienia czynu wykonywał czynności zawodowe lub służbowe polegające na prowadzeniu pojazdu na rzecz pracodawcy. Pozytywne w tym zakresie ustalenia wyłaczyłyby bowiem możliwość orzeczenia przepadku równowartości pojazdu, a nakładałyby obowiązek orzeczenia nawiązki w wysokości co najmniej 5.000 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

Przedstawione wyżej okoliczności wskazują na to, że w odniesieniu do oskarżonego J. D. nie zostały spełnione wszystkie ustawowe warunki orzekania o jego odpowiedzialności karnej na posiedzeniu, bez udziału stron, albowiem zachodziły poważne wątpliwości, co do okoliczności rzutujących w sposób istotny na kształt i zakres jego odpowiedzialności za popełnione przez wymienionego przestępstwo. W pierwszej kolejności Sąd winien był bowiem dokonać właściwego wyboru w zakresie rodzaju środka karnego - przepadek równowartości pojazdu czy nawiązka. W razie zaś przyjęcia, że zachodzi określony w treści art. 44b § 2 k.k. przepadek równowartości pojazdu, rozstrzygnięcie o nim winno być poprzedzone ustaleniem, w oparciu o konkretny dowód, rzeczywistej wartości pojazdu, stanowiącej następnie przedmiot przepadku.

Wyłączona była tym samym dopuszczalność orzekania w postępowaniu nakazowym, a sprawa winna być rozpoznana po przeprowadzeniu rozprawy, z postępowaniem dowodowym.

W obecnym stanie dowodowym nie można wykluczyć, że ustalona w toku ponownego rozpoznania niniejszej sprawy wartość pojazdu stanowiąca przedmiot ewentualnego przepadku (w razie stwierdzenia, iż to ten środek penalny winien znaleźć zastosowanie) będzie wyższa niż wskazana w zaskarżonym kasacją

Prokuratora Generalnego wyroku nakazowym, stąd zasadnie określony w nadzwyczajnym środku zaskarżenia – wniesionym z zachowaniem terminu z art. 524 § 3 k.p.k. – jego kierunek. Nie oznacza to wszelako możliwości poczynienia ustaleń w kierunku korzystnym dla oskarżonego, a skutkujących koniecznością wydania orzeczenia z uwzględnieniem treści art. 44b § 4 k.k.

Całokształt przeprowadzonych powyżej rozważań implikował uchylenie w całości wyroku Sądu Rejonowego w Elku i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania na zasadach ogólnych, przede wszystkim w celu uzupełnienia materiału dowodowego pozwalającego na poczynieniu ustaleń, o których mowa w niniejszych motywach.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy sąd *meriti* winien mieć na uwadze zawarte powyżej zapatrywania prawne (art. 442 § 3 k.p.k.).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej wyroku.

[J.J.]

[r.g.]

Andrzej Stępka

Tomasz Artymiuk

Włodzimierz Wróbel